

Presentació i fonts

El present article és un exercici d'història local que pretén analitzar els anys de la Transició a Terrassa d'una forma comparativa en relació amb el desenvolupament dels fets a la resta de l'Estat espanyol. En aquest sentit, cal especificar que, tot i no entrar en el debat historiogràfic i interpretatiu sobre la durada del procés de la Transició a Espanya, aquest article queda temporalment acotat entre els anys 1975 (any de la mort de Franco) i 1979 (any en el que es produeixen les primeres eleccions municipals lliures des de 1934 i que comporten la victòria del PSC).

Sense voler caure, doncs, en la recerca d'una especificitat absurda del marc local en relació amb el desenvolupament dels fets, l'objectiu d'aquest treball és el d'analitzar els grans trets que defineixen el procés de Transició a tot l'Estat espanyol, i més específicament en el cas català, mitjançant l'observació de quin ha estat el ressò que aquests han tingut en una societat com la terrassenca, la qual té en aquest context la “peculiaritat” (pròpia també de ciutats com Sabadell, Manresa i d'altres) de formar part d'un nucli urbà i industrial de pes, amb un volum de població destacable però que es troba, en principi, al marge dels grans centres de població com Barcelona, Madrid, València o Bilbao, els quals són els autèntics punts neuràlgics d'una gran part de l'activitat social que envolta el mateix procés sociopolític de la Transició. Tot i aquest distanciament, però, el joc de poders en el context municipal i la permanent activitat obrera i veïnal a nuclis com Terrassa deixen entreveure també l'important paper que tenen en aquest procés els diferents sectors socials dels esmentats nuclis fora de les àrees metropolitanes.

És, per altra banda, imprescindible, en la meua opinió, l'aparició d'exercicis d'anàlisi i de reflexió com aquest, sobre el procés de Transició en aquests termes d'història local, encara que trobo també imprescindible que aquests exercicis no es presentin de forma aïllada i intentant de mostrar l'especificitat de la ciutat estudiada, sinó que resulta necessari que involucrin la ciutat amb la resta dels processos, per tal d'explicar aspectes com ara les causes del caràcter més reformista que rupturista del procés de Transició en si, i així l'origen *incomplet* del model democràtic que se'n deriva. És, en definitiva, amb aquesta intenció que es desenvolupa el present article.

Pel que fa al desenvolupament de l'article en relació amb les fonts, val a dir que aquest exercici és essencialment una reflexió, una anàlisi a partir del detectament dels diferents fets que conformen el procés de la Transició a Terrassa. Aquest detectament dels fets s'ha portat a terme a partir del tractament d'alguns elements bibliogràfics que parlen sobre el tema, existents ja a la ciutat, però especialment a partir del recull de les dades existents en les publicacions de col·lecció anual (els anuals) que fan una simple referència, a tall de notícia recordatòria, dels fets viscuts a la ciutat, però que en cap cas no porten a terme un exercici assagístic de reflexió, que és, de fet, el que pretenc realitzar aquí. És de destacar també l'ús d'alguna font periodística (*Tarrasa Informació*) per a alguna qüestió concreta, i que mostra una nova possible via d'investigació, de cara a considerar quin és el tractament que fa la premsa terrassenca dels fets de la Transició.¹ Cal destacar, també, una possible via futura de treball en relació amb les fonts orals i,

òbviament, a partir de la documentació consistorial, que en aquest cas no s'han tocat.

El desenvolupament de la Transició a Terrassa

En la meua opinió, cal portar a terme una anàlisi del procés de la Transició dins la història local mitjançant la percepció de la dualitat que es produeix entre el joc polític municipal, és a dir, el poder consistorial (que a Terrassa, igual que a la majoria de ciutats de l'Estat, es mostra inalterable en els anys que van des de la fi del franquisme fins a l'abril de 1979) i l'activisme social d'oposició, que en aquest mateix cas ja és destacable, tant en àmbits obreristes (partits i sindicats) com veïnals, des dels anys 60, i que durà al reconeixement de la ciutat com a Terrassa “la Roja”.

Pel que fa al primer aspecte d'aquesta dualitat, només cal adreçar-se a la llista dels alcaldes de Terrassa que es troben al front del consistori des de mitjan anys 60 i fins a l'abril de 1979,² i que són sempre d'una clara extracció burgesa, sempre vinculats a les grans famílies industrials terrassenques, a més del seu permanent lligam amb el *Movimiento* i d'una gran voluntat d'aferrament al poder, tal com ho demostra, per exemple, el fet que el consistori encapçalat per Donadeu decidís no dimitir, el 20 de juny de 1977, després del resultat de les eleccions legislatives del dia 15, que a Terrassa havien comportat una clara victòria del PSUC i en segon terme dels socialistes (segons l'historiador sabadellenc Martí Marín, però, el motiu que a molts indrets no es produïssin aquestes dimissions va ser l'oposició del Govern Civil). Tot i així, aquest Ajuntament de clara tendència immobiliària (continuista, especialment al principi, pel que fa a l'opinió en relació amb la successió del cap d'Estat)³ allotjarà al seu interior, a partir del 3 de febrer de 1974, dos tumors sorgits del segon front d'anàlisi del procés de Transició, és a dir, sorgits de l'antifranquisme i la lluita obrera, i que són els dos nous regidors Antoni Cunill i Josep Ruiz, vinculats al PSUC i que esdevindran un autèntic maldecap per a la resta del consistori terrassenc al llarg d'aquests anys.

A l'entorn del segon factor, cal adreçar-se en primer lloc, com ja he dit, a la mateixa activitat antifranquista de mitjans dels anys 60 a Terrassa. Així, cal destacar elements com, per exemple, l'afirmació d'en Xavier Marcet sobre el fet que Terrassa era el principal nucli de Comissions Obreres a Catalunya, després de Barcelona, així com l'important pes que el partit d'oposició hegemònic a Catalunya, el PSUC, té també a la ciutat en aquests anys, al marge de la forta presència dels socialistes, tant del sector Congrés, pallaquista, com del sector Reagrupament. Cal, en aquest mateix sentit, tenir en compte, a més, el tradicional paper de les parròquies de barri (Ègara, Ca n'Anglada, Sant Llorenç, etc.) en l'antifranquisme terrassenc, vinculat sempre a l'habitual capacitat dels grups veïnals de mobilitzar-se per reivindicar millores en les condicions de vida. Paradigmes d'aquesta tradició seran, per exemple, la creació a Terrassa, el 1967, de l'anomenada Comissió Cívica (origen del que serà, a escala catalana, l'Assemblea de Catalunya), que es vincularà a principis del 1971 a la nova Assemblea Democràtica de Terrassa; o també cal tenir present la vaga d'AEG del març del 1970, que mantingué mobilitzats durant diversos dies més de 2.000 treballadors.

És en aquestes condicions, doncs, com Terrassa encara l'any en què morirà el dictador. Un any que quedarà, a més, absolutament vinculat a la consolidació de la ja gravíssima situació de crisi econòmica estructural que es viu des del 1974, no només a l'Estat espanyol sinó també a tot el món occidental; una crisi que en el cas de la ciutat de Terrassa porta a un enorme increment de l'atur (atès que el sector de l'indústria tèxtil és un dels més afectats per aquesta crisi, i atès també que aquest sector és el més important quantitativament, a la ciutat), i així, de l'economia submergida i del malestar social generalitzat. De fet, per fer front a aquesta crisi, des del Govern es plantejaren solucions que acabarien significat una ombra permanent per a tot l'activisme obrer d'aquests anys de Transició, com per exemple el famós Pla de Reestructuració de la Indústria Tèxtil Llanera, de resultats econòmics dubtosos (foren moltes les empreses que s'acolliren a aquest pla per poder reduir les seves plantilles o, senzillament, per tancar les portes) i de nefastes conseqüències socials, sempre lligades a un permanent augment de l'atur.

Reprent el fil de la dualitat en aquests anys entre el poder municipal i l'activisme social, cal remarcar que Terrassa estarà, a partir de l'any 1975, marcada per permanents reivindicacions socials (millores en les condicions de vida i treball, entre d'altres) i polítiques (campanyes per la democratització de l'Ajuntament, per l'amnistia, per la llibertat sindical o per l'Estatut d'Autonomia); seran actituds que més endavant obligaran el consistori a començar a prendre partit, amb l'alcalde Jofresa, en el procés democratitzador de la ciutat i del país.

L'any 1975, des d'un principi, amb el dictador encara amb vida, ja fou a Terrassa un any amb una destacable activitat de protesta obrera, sempre a l'entorn de reivindicacions laborals, recollint la tradició reivindicativa ja esmentada i nodrida pel progressiu agreujament de la situació econòmica i laboral, que portarà als primers plantejaments sobre l'arribada del Pla de Reestructuració. Al llarg de tot el mes de juny es celebraren a tot l'Estat les eleccions sindicals, que a Terrassa, com a tot Catalunya, portaren a una contundent victòria de Comissions Obreres (amb un pes ja tradicionalment destacat a la ciutat), lligada a la seva política d'entriste al sindicat vertical.

Quan Franco mor el 20 de novembre, la reacció que es pot entreveure a la ciutat a partir del discurs oficialista del *Movimiento*, mitjançant la premsa local, és la de consternació inicial,⁴ i després la total adhesió de totes les instàncies oficials i de rellevància socioeconòmica local al continuïsmo, que pren la seva expressió en la coronació de Joan Carles de Borbó. L'oposició antifranquista es mostrarà a l'expectativa, però no triga a reaccionar i és de destacar, així, la carta que els sindicats de la ciutat i els regidors Cunill i Ruiz envien el desembre al rei, demanant l'amnistia per als presos polítics.

Al començament de l'any 1976, la campanya per l'amnistia ja s'havia generalitzat a Terrassa i a tot el país, de manera que es fan habituals els actes en aquest sentit al llarg dels primers mesos de l'any. En destaca una manifestació de 2.000 treballadors per l'amnistia, pel dret de vaga i per la llibertat d'associació i expressió, el 13 de febrer, que és violentament dissolta per la policia, o el

Benito Martínez en un míting al Parc de Vallparadis, l'any 1976. Foto: Benito Martínez. Arxiu Tobella.

document que el 25 de gener signaren trenta institucions de la ciutat i que encapçalà la Comissió Cívica, també per reclamar l'amnistia. Es començaren a generalitzar, també en aquestes dates, els primers actes de la Campanya per la Democratització de l'Ajuntament, de manera que si fins a aleshores la capacitat de mobilització veïnal s'havia esdevingut gairebé sempre a l'entorn de reivindicacions de caire social, a partir d'aquest moment l'activisme popular no estrictament obrer ja plantejava també reivindicacions de caire polític.⁵ Sigui com sigui, val a dir que aquests inicis de 1976 foren mesos d'una gran activitat obrerista, que es pot vincular, si es vol, a la gran mobilitat social de les principals ciutats espanyoles en aquestes mateixes dates i que acabà aconseguint de paralitzar, per exemple, el projecte de reforma de les lleis fonamentals de Manuel Fraga; serà, doncs, en aquesta situació que es produirà la primera manifestació autoritzada des del 1939 a Terrassa, o per exemple la mateixa celebració de la Festa del Treball a Vallparadis, del Primer de Maig, sota el lema "Per un sindicat de classe unitari i democràtic", amb un caràcter reivindicatiu que es pot vincular a l'inici de la Campanya per la Llibertat Sindical i que es desenvolupa a ciutats com ara Barcelona. Cal remarcar també, en aquesta mateixa línia, la celebració el 29 de maig del primer míting autoritzat del PSUC des de la Guerra Civil, al Pavelló de la Sagrada Família.

Després que al juny s'hagués constituït el primer govern de Suárez, a Terrassa es viuen coses com l'arribada de la "Marxa per la Llibertat", a l'agost, o la gran manifestació per l'Estatut d'Autonomia, que l'Assemblea Democràtica de Terrassa convocà al setembre. Pel que fa a la vaga general del 12 de novembre d'aquell any, no sembla pas que a Terrassa tingués gaire repercussió, i en relació amb el referèndum sobre la Llei de reforma política del desembre, la clara victòria del sí a la ciutat (sí, 63.657 vots; no, 1.497 vots, abst., 20.290 vots), deixa entreveure que Terrassa tampoc no es va poder escapar de la clara manipulació publicitària i electoral del govern Suárez, encara que l'elevat nombre d'abstencions demostra, en la meua opinió, que la ciutadania no estava del tot satisfeta amb el caire que estava prenent el procés de democratització, més reformista que no pas rupturista.

L'any 1977 estaria marcat per les eleccions legislatives del 15 de juny, que comportaren una gran proliferació de noves entitats polítiques o la legalització d'altres de ja existents; en qualsevol cas serví per fer augmentar l'activitat política ciutadana, no només en l'acte d'execució del dret de vot, sinó també amb la seva participació a les diferents celebracions polítiques i mitjans previs a les esmentades eleccions, tots propis del desenvolupament de l'incipient joc de partits. Tot i l'augment de l'activitat política oficial, cal no deixar de banda el manteniment d'una elevada conflictivitat obrera i ciutadana en aquests primers mesos de l'any (aturades obreres, manteniment de la campanya per la democratització de l'Ajuntament de l'Assemblea Democràtica⁶, etc.), que s'aniria reduint després de les eleccions, i fins al començament de 1978.

Les eleccions generals del 15 de juny, a Terrassa, donaren una important victòria al PSUC, amb un 28,5% dels vots, per sobre del 24,8% dels Socialistes de Catalunya, del 16,7% del Pacte Democràtic, del 12,3% d'UCD i del 8,5% d'UDC. La victòria del PSUC cal interpretar-la com un resultat normal, després que aquesta formació hegemnitzés l'antifranquisme polític no només a Terrassa sinó també a bona part de Catalunya; és destacable, també, l'important prestigi de figures com l'Antoni Cunill, que ja des de 1974 combinen la seva presència a l'interior del consistori amb aquest antifranquisme, precisament mitjançant el PSUC.

Els mesos immediatament posteriors a les eleccions es viuran a Terrassa amb certa eufòria i amb una inicial calma en l'activisme obrer, encara que l'activitat política reivindicativa de la ciutadania es manté. Així, s'observa com PSUC, PDC, UDC i SC tornen a potenciar, al juny mateix, la campanya per la democratització de l'Ajuntament; com el Comitè de Solidaritat concentra 1.000 persones, el setembre, dins la campanya per l'amnistia total, després del Decret d'amnistia del nou Govern de Suárez; o com el mateix setembre, a la Diada de Catalunya, es reivindica l'Estatut d'Autonomia, després que ja hagués estat restituïda la Generalitat.

El 1978 havia de ser l'any de la Carta de Terrassa i de la Constitució, però també l'any de la represa d'una gran conflictivitat obrera i veïnal, i de fet, l'any estadísticament més conflictiu en aquest sentit, a Terrassa, de tota la Transició.⁷ Cal tenir en compte, en aquest marc, que serà al gener d'aquest 1978 quan entrarà en vigor el temut (pels obrers) Pla de Reestructuració de la Indústria Tèxtil Llanera,

al qual s'acollirà una gran quantitat d'empreses i que deixarà a l'atur un altíssim nombre de treballadors del sector, que veuran com empitjoren les seves condicions de vida, tot i els diferents intents (fins i tot conjunts) de partits, sindicats i consistori de fer front a aquest greu problema. Aquesta conjuntura, a més, agreujarà les dificultoses relacions entre els obrers i la patronal, que s'aguditzaran amb les enormes dificultats per desenvolupar, en aquest context, les negociacions per als convenis col·lectius.

Un exemple d'acció conjunta entre les institucions per fer front als problemes socials de la ciutat és la Carta de Terrassa, que signen el 28 de març l'Ajuntament, la patronal, la Coordinadora d'Associacions de Veïns i tots els partits polítics de la ciutat, excepte el PSC(r), el PSC(c) i el PSOE. La Carta de Terrassa consta de 10 punts on s'especifiquen els problemes de la ciutat, junt amb una proposta de pla d'emergència, que són enviats al govern central, encara que mai no va rebre cap resposta per part de Madrid. En termes estrictament locals, però, la Carta de Terrassa s'ha interpretat com una mena d'expressió local dels Pactes de la Moncloa, amb els quals es tracta d'arribar a un consens en termes socioeconòmics i que a Terrassa es traduiran en la creació de diferents instruments (tots sense gaire èxit) per a fer front a problemes com l'atur (Fons d'ajut contra l'atur, Assemblea d'Aturats de Terrassa...) o l'habitatge (Assemblea de Treballadors per a un Habitatge Digne), que als darrers mesos d'aquell any es va convertir en la principal reivindicació, juntament amb la de democratització del consistori, pel que fa a les mobilitzacions veïnals.

En aquest marc de forta tensió, arribarà el 6 de desembre el referèndum constitucional. A Terrassa, l'aprovació ciutadana de la nova Constitució és quasi generalitzada (el 91'48% dels vots), en un marc d'elevadíssima participació dels votants.

El 1979, finalment, seria l'any de la definitiva consolidació del procés de canvi, tant pel que fa a la transformació dels centres de poder. Les eleccions municipals de l'abril fan que definitivament es modifiquin els membres que controlen el consistori, els quals, com ja hem dit, al llarg d'aquests anys de Transició, són en essència els mateixos que manaven durant la dictadura; però també canvia l'equilibri de forces dels grups d'oposició. Així, l'any 1979 és l'any que veu la caiguda a Terrassa del PSUC (en crisi des del 1978, segons Marcet), davant l'ascensió del socialisme, que des del mateix 1978 començà ja a plantejar-se l'estratègia conjunta d'unificació (PSC(r), PSC(c) i PSC-PSOE) i que el portà a la victòria electoral, a Terrassa, a les legislatives de l'1 de març⁸ i a les municipals del 3 d'abril.⁹ Juntament amb tot aquest procés, però, cal remarcar el manteniment, en aquest any 1979, d'una elevadíssima conflictivitat laboral, heretada de l'any anterior i que, com ja ha quedat demostrat, és una autèntica constant al llarg de tot el procés de la Transició a Terrassa.

Reflexions sobre la Transició a Terrassa.

Per entendre el procés de Transició de la dictadura franquista a la democràcia, a Terrassa, mai però, desvinculada dels processos viscuts a la resta de ciutats espanyoles, cal tornar a fer referència al dualisme existent entre un poder municipal que es manté immòbil gairebé fins al final del

Primer consistori democràtic a la Terrassa de la Transició, 1979. Foto: Manuel Tobella. Arxiu Tobella.

procés,¹⁰ és a dir, fins a la mort política dels membres d'aquest poder municipal, des del final del franquisme fins al seu desbancament l'abril del 1979, i al permanent i creixent activisme obrer i veïnal. Un activisme que en la meua opinió ajudarà, de fet, que el procés de Transició esdevingui un procés de reforma, i no pas un procés de continuïtat. Tot i això, val a dir que, en realitat, aquest activisme es mourà sempre molt més entorn de reivindicacions socioeconòmiques i laborals que no pas entorn de reivindicacions polítiques democratitzadores pròpiament dites.¹¹ Cal entendre, a més, que aquestes reivindicacions de caire socioeconòmic es produeixen en un context d'enorme crisi econòmica, que, mitjançant "solucions" polítiques com el Pla de Reestructuració s'afronta, en el cas de Terrassa, amb la pèrdua del treball de més de 4.000 obrers.

Per altra banda, seguint Santos Julià, la capacitat política dels governs de Suárez fa que, segons aquest autor, es redueixi ostensiblement el nombre de conflictes i mobilitzacions obreres a partir del juny del 1977. Si bé cal reconèixer que a partir d'aquest moment la iniciativa política la tindrà el govern central i que l'activitat política, en general, "començarà a canviar els espais oberts pels tancats", també és cert que Terrassa no és ni de bon tros un bon exemple per corroborar aquesta darrera afirmació de Santos, ja que serà justament a partir del segon govern de Suárez, i especialment a partir del començament del 1978, que la conflictivitat obrera adquirirà a la ciutat la seva màxima expressió. Serà precisament a partir d'aquest fet, que, en la meua opinió, el consistori encapçalat per Jofresa es veurà forçat a treure's la son immobiliària de les orelles del poder, encara que les seves propostes de reforma social, especialment sobre l'atur (amb l'excepció de la Carta de Terrassa), responien més a uns criteris paternalistes que a una voluntat democratitzadora real.

Finalment, la meua darrera reflexió sobre la Transició a Terrassa girarà entorn de la crisi del partit d'oposició hegemònic al llarg del franquisme i de la Transició fins a la seva part final, el PSUC. Una crisi que portarà al descavalcament d'aquest lloc de privilegi per part dels socialistes i a un inacabable nombre de baralles internes, que portaran la direcció del partit a formar part del sector que més tard encapçalarà el PCC. Marcet considera que a Terrassa "(...) el PSUC no supera els pas de les cèl·lules a les agrupacions territorials",¹² ni el pas de la clandestinitat a la nova situació democràtica¹³ i, a més, fracassa en l'intent d'esdevenir un partit de massa, com a conseqüència de les seves contradiccions internes, que s'agruen en el marc d'un procés de transició reformista i no rupturista. És a dir, que el PSUC es desmembra precisament perquè és un partit pensat per a la ruptura i no pas per a la reforma,¹⁴ en un marc, a més, on l'eurocomunisme guanya terreny però alhora fa créixer les discrepàncies internes en partits com el PSUC. Queda clar que cal estudiar més profundament la ruptura dels comunistes a Terrassa (qui sap si com a precedent de la mateixa crisi global del partit a escala catalana el 1981) a partir de les causes ideològiques reals de les diferències polítiques i d'acció quotidiana entre els anomenats "euros" i els anomenats "durs". Segons Garreta,¹⁵ però, aquestes diferències ja s'haurien començat a produir des de les eleccions legislatives del juny del 1977, en les quals, malgrat la seva clara victòria a la ciutat, el fet que a la resta del país l'èxit dels comunistes no hagués estat tan rotund començà a produir contradiccions en el si del Comitè Local. No estic del tot d'acord amb aquesta darrera afirmació de Garreta, perquè el 1977 encara no crec que es pogués començar a parlar de la crisi del PSUC, i menys partint d'una victòria electoral. Tampoc no comparteixo l'afirmació de Marcet, i de Garreta, respecte que el PSUC no és un partit pensat per a la reforma; de fet, Cunill i Ruiz són dos membres del PSUC que des d'abans de la mort del

dictador treballen per la democratització de l'Ajuntament des de dins mateix del consistori; a més, si seguim aquesta afirmació, com s'expliquen les clares mostres de suport del PSUC a la Constitució¹⁶ o a la Carta de Terrassa? (El 28 d'abril del 1978, els consellers Cunill i Ruiz dimiteixen dels seus càrrecs al consistori després de l'actitud passiva del Govern en relació amb la Carta de Terrassa.) Seguint amb aquesta afirmació de Marcet, com es podria llavors explicar l'èxit del PSC el 1979, si prèviament observem que són precisament els socialistes els únics que trenquen amb la Comissió Municipal de Partits el febrer del 1978, després que aquesta clarifiqués la seva col·laboració amb el consistori Jofresa? O bé, com podem entendre aquest esmentat futur èxit dels socialistes, observant que varen ser aquests els únics que es desmarcaren del projecte de la Carta de Terrassa, un exemple paradigmàtic de reformisme i consens? Aquest és, per altra banda, un altre dels aspectes que queden pendents d'estudi: per què PSC(c), PSC(r) i PSOE refusen de signar la Carta de Terrassa, i són les úniques formacions polítiques que ho fan?¹⁷

Xerrant amb el mateix Marcet (no només com a historiador, sinó ben bé com a font oral, donades les seves vivències en relació amb els fets) arribem a la conclusió que dins del joc polític del PSUC no té tanta importància la idea d'oposició entre reformisme i rupturisme, sinó que més aviat s'ha d'entendre la contradicció interna entre la dinàmica organitzativa, la mateixa vida política i quotidiana del partit (justament "reformista") enfront de la seva proposta i el seu discurs (precisament "rupturistes"). Així, aquesta seria la principal contradicció intestina, que hauria portat a la configuració de dues línies ideològiques, inicialment diferenciades i després oposades.

En definitiva, remarco que penso que queda encara molt per estudiar, des del punt de vista històric, sobre el procés de crisi interna del PSUC a Terrassa, i explícitament crec que s'ha d'aclarir, per exemple, el caràcter detonant de l'intent d'expulsió del Comitè Local de l'arquitecte Morán i el seu GAT, en la ruptura estructural entre "euros" i "prosoviètics" que es fa explícita l'any 1979, en ple procés electoral del març i de l'abril. Finalment, com a darrera reflexió sobre la crisi del PSUC, penso que cal analitzar acuradament els resultats de les eleccions municipals de l'abril de 1979. Així, podem observar que tot i les esmentades desavinences internes que porten el partit a presentar-se en dos blocs, aquests resultats són més que acceptables, ja que, en realitat, tal com assenyala Garreta, "(...) el PSUC només va perdre un centenar de vots respecte de les eleccions del 1977 (encara que la diferència va ser molt més gran quant al percentatge de vots)." En aquest sentit, cal entendre que la victòria socialista havia estat precedida per la unificació de la Federació Catalana del PSOE, el PSC(c) i el PSC(r) (aquest darrer partit, al juny del 1977, s'havia presentat en coalició dins el Pacte Democràtic per Catalunya), i avalada pel prestigi dels seus dirigents catalans i espanyols. En qualsevol cas, el que pretenc afirmar és que no crec que es pugui parlar clarament d'una esquerda tan gran dins del PSUC ja des del 1978, malgrat les diverses dimissions i escissions internes, i tot i l'existència, efectivament, de dues línies ideològiques diferenciades en el si de la formació. D'aquesta manera, observem com el partit, quasi exclusivament amb la presència del sector

"dur", és capaç d'aconseguir uns resultats com els de l'abril del 1979, tot i la derrota. El que sí que em sembla clar, en tot cas, és el fet que no serà el creixement dels socialistes el que porti a la crisi del PSUC, sinó que més aviat em sembla un procés invers, és a dir, que serà el procés de desballestament del partit hegemònic de l'oposició el que permetrà el posterior predomini als socialistes, un predomini, doncs, que sense les disputes internes dels comunistes, però tampoc sense el prestigi dels dirigents socialistes en els àmbits català i espanyol no s'hauria produït, a Terrassa, el 1979.

NOTES

1. És especialment interessant percebre el canvi d'actitud del principal diari de la ciutat a partir de mitjan 1976, moment en el qual *Tarrasa Informació* esdevé *Diario de Tarrasa*, circumstància en què es produeix la desvinculació de la publicació respecte del *Movimiento*.
2. Miquel Onandia (1964 - març 1970), Josep Donadeu (març 1970 - setembre 1977), Domènec Jofresa (setembre 1977 - abril 1979).
3. Tal com es deixa entreveure a la premsa local, les dates immediates a la mort de Franco i a la coronació de Joan Carles.
4. *Tarrasa Informació* constata la presència de 2.500 persones al funeral que se celebrà a la ciutat en memòria del *Caudillo*.
5. L'Assemblea Democràtica de Terrassa jugarà un paper clau en aquest marc, especialment aquests primers mesos de 1976.
6. Resulta significativa, en aquest mateix sentit, la concentració d'alguns centenars de persones, per part de l'Assemblea, davant del consistori, el 23 d'abril d'aquest 1977.
7. Pren especial rellevància, en aquesta línia, l'acte massiu del 8 d'abril a l'Estadi Municipal, on Comissions Obreres, CSUT, UGT i USO concentren 5.000 persones, en suport a l'anomenat Pla d'Urgència.
8. Els socialistes aconsegueixen el 30,53% dels vots, davant el 24,4% del PSUC, el 14,19% de CC-UCD, el 13,64% de CiU, el 4,31% de CD i el 2,41% d'ERC-FNC.
9. Quatre grups aconsegueixen seient a l'Ajuntament: 10 regidors del PSC (PSC-PSOE), amb el 30'75% dels vots; 9 el PSUC, amb el 30'4% dels vots; 4 CiU, amb el 14'9% dels vots; i 4 UCD, amb el 14'15% dels vots.
10. Aquest immobilisme en les institucions de poder locals és un dels factors que, en la meua opinió, defineixen millor el procés de transició a les ciutats, ja que demostra el caràcter evolutiu i reformista, mai rupturista, de la Transició espanyola.
11. Amb aquesta afirmació del fet que les accions de reivindicació socioeconòmiques són més nombroses, no vull donar a entendre que les mobilitzacions d'orientació política siguin insuficients o poc decisives, ans al contrari.
12. Diversos autors, *Història de Terrassa*. Terrassa: Ajuntament, 1987.
13. És a dir, el pas d'un antifranquisme, en què el partit inclou una diversitat d'elements amb postulats ideològics diferenciats, però en què van "tots a una", en aquesta lluita precisament contra el règim, enfront d'una nova situació de legalitat en què el partit s'ha de posicionar amb un discurs concret que exclourà molts dels que formaven el conglomerat previ.
14. Diversos autors, *op. cit.*
15. Dins X. MARCET (dir.), *Terrassa, Segle XX, 1867-1993*. Terrassa: Diario de Terrassa, 1994.
16. En destaca, entre d'altres, la manifestació de 1.500 persones al Raval de Montserrat, el 9 de novembre de 1978, en defensa de la Constitució i de les garanties sindicals, convocada pel PSUC, Comissions Obreres i les Joventuts Comunistes de Catalunya.
17. Veï aquí algunes possibles respostes: És potser fruit del fort anticomunisme del PSC-Reagrupament, que no vol així cap vinculació amb el PSUC? És potser a causa de la coincidència amb el procés de construcció del PSC (PSC-PSOE)? Formà part de la mateixa estratègia electoral i de la voluntat d'hegemonitzar l'esquerda, estratègia que els socialistes ja desenvolupaven des del 1977?

BIBLIOGRAFIA

- J. GARRETA, "La Transició, 1975-1979", dins X. MARCET (dir.), *Terrassa, Segle XX, 1867-1993*. Terrassa: Diario de Terrassa, 1994.
- X. MARCET I GISBERT, "Franquisme i Antifranquisme a Terrassa (1939-1979). 2ª Part: Creixement, crisi i Transició (1959-1979)" dins Diversos autors, *Història de Terrassa*. Terrassa: Ajuntament, 1987.
- J. M. RIERA, *Terrassa, 1978. Colecció Anual*. Terrassa: Arxiu Tobella, 1979.
- J. M. RIERA, *Terrassa, 1979. Colecció Anual*. Terrassa: Arxiu Tobella, 1980.
- V. VILLATORO, J. LLONCH I S. SABRIÀ, *Terrassa, 1964-1977*. Terrassa: Arxiu Tobella, 1981.